નવો

ચાંદબી.

૧૪૯૩

અને

ગુલબેરૂ ચોર તથા હમજાદખાન ઠગનો

હીંદુસ્તાની નાટક

આર્ય સુબોધ નાટક મંડલીને વાશતે

બનાવનાર

ખત્રી હીરજી લાલજી

બીજી વાર છપાવી પ્રગટ કરનાર

શાહ ભીમજી લખમશીની કુંપની.

છપાવી વેચવાનો હક ઉપલા ધણીનો છે.

ખેલ કરવાનો હક આર્ય સુબોધ નાટક મંડળી નેછે.

મુંબાઈ મધે:

રિપોર્ટર્સ પ્રેસમાં છાપીઓ છે.

સાને ૧૮૮૧—સવંત ૧૯૩૭.

કીંમત ૦।=

બેત

નીરદોશ છે ગમત આ ખરે ખરી ભાઇ,
જયાં જોશો ત્યાં છે પઇશાની સગાઇ;
સોબત કરી વેશાની જેણે આપી ધન માલ,
જોશો તમો વાંચી તે પુરૂસોના હાલ.
વેશાની સોબતનો આ બન્યો છે બનાવ,
કમતર ની કલમમાં છે તેનો દેખાવ;
પુરી કરજો વાંચી અને લેજો તેને સાર,
વેશાની સોબતનો આ ખરો છે ચીતાર.

ચાંદબી.

હિંદુસ્તાની અને ગુજરાતી નાટક—ત્રણ અંકી.

ચાંદબી—એક બેસવા.
ગુલખેરૂ—એક ચોર.
હુમજાદખાન—એક ઠગ.
ભઈઆ—એક નોકર ચાંદબીકા.
ફુલચંદ—એક વેપારી.
શોમચંદ—ફુલચંદ વેપારીના મુનીમ.
ફુક્કડ—ચાંદબીકા આશક.
બાદશાહ—શાંકી, વગેયરા, વગેયરા.

ચાંદબી.

બાબ પહેલા—પરદા પહેલા.

એક રસ્તા.

ગાના { એકીલા દાખીલ હોતા હયે / ઔર ગાના ગાતા હયે. }

(તું આ ઝાન ઝરતા લેખે—એ રાહ)

ગુલખેરૂ—તું કહાં હયે મેરી જાન, મયે દીલદાર હું તેરા,
તેરે હુશનકે બાઝારમે, ખરીદદાર હું તેરા—ટેક.
તું ગુલાબી ગુલ હયે, ચમને ઈરમકા,
તો માબુલ હું મયે ગુલકા, ગુલજાર હું તેરા. તું કહાં૦

ગુલઝેરૂ—પુરનુર દીદકી ઝલક મુજે બતા,
હઝારો કર સીતમ સનમ, લાચાર હું તેરા. તું કહાં૦
કર્યાં છુપાતી હમશે તું આપને, રૂખશાર કો,
એક બોસેકે લીએ જાની, તલબગાર હું તેરા. તું કહાં૦
કયું ન મીલતી મુજસે, તું સનમ સંગ દીલ,
મયેદામે ઉલફતમે ગીરફતાર હું તેરા. તું કહાં૦
કહાંતક કરૂ મએ તેરી, જુસતજુ સનમ,
અએ રશીક દેખતા મુજે તાબેદાર હું તેરા. તું કહાં૦
(રશીક દાખીલ હોતા હયે)

— ગાના —

(વોહી રાહ)

રફીક—અએ રશીક રહેએ ફીકર, તું શીરદાર હયે મેરા.
કહે અઝીઝ કીસકે ગમશે સીના ફીગાર હયે તેરા—ટેક.
પતાબતાદે મુજકો વોહ સંગદીલ શનમકાં,
જાકે કરૂં તલાશ, ફરમાબરદાર હું તેરા. અએ૦
દેતા હું મયે કૌલ તુઝે, કરૂંગા વફા,
સફા કરૂંગા દરદકો, દીલ શાદ કર તેરા. અએ૦
ગમ અલમકુ છોડકે, અબકર મુઝે બયાં,
કેશે હુવા ગુલઝેરૂ, દીલ અએ બેકરાર તેરા. અએ૦

— ગાના —

(હે દૌલત આના જલ્દ—એ રાહ.)

ગુલઝેરૂ—કયા કહું રશીક મએને, દેખી અજાયબ નારી,
ના હોતી મુઝે તારીફ, ઝમાલથા ભારી.
રફીક—કેઉ કરતા ઝબાકો બંધ, છોડદે ગમકો,
કહાં દેખી નાઝની, તુંને જાહીર કર હમકો.

ગુલએરૂ—એક દીન રફીક મે ગયા શૈલ કરને કો,
હુર પરીકુ દેખકે, જાન લગી જલનેકો,
થી હરન કે માનીદ આંખ, નરગીશ સરમાવે,
વોહ રાતો દીન તસવીર ખાબમે આવે.
રફીક—ના કર જીકો રંજીદા, સાથ ચલ મેરે,
હો શાદ દીલમે, અએ રફીક અઝીઝ તુ પ્યારે.

ગુલએરૂ—અએ રફીક બ મોઝબ તેરે કહેનેપે મએ તેરે સાથ ચલતા હું તો લાઝીમ હયે તુજકો કે મેહેરબાંને હો મેરી મકશુદ કે ચમન કો પહોચાદે મયે તેરા હેશાંનમંદ રહુંગા.

રફીક—અએ અઝીઝ ખુદા કરીમ હયે ચંદ મુદતમે તું તેરી મંનજીલે મુરાદકો પહોંચેગા અબ સબ ગમકો તેરે દીલશે દુર કર, ઔર ચલ મેરે હમરા. (દોનો જન જાતે હયે.)

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા.

(એક ખુશનોમાં બાગ ઉસમે ચાંદબીકા મહેલ.)

[ચાંદબી અપની સાહેલી કે શાથ કુચ બાતાં કરતી હયે ઔર દરવાઝેપે એક ભઇઆ ખડા હયે.]

ચાંદબી—અએ પ્યારી સહેલી ઇનદીનો આફતાબકી ગરમી ઇતની તો હદસે ઝાદા પડતી હયે કે દીલ બેતાબ હુવા હયે, કબ બરસાદ આયગા કે મુઝે કરાર હો.

સાહેલી—અએ મેરી લાડલી તેરી ગરમી કુચ ઔર કીસમકી હયે. વો તેરે આશકકે આને સીવા મીટનેકી નહી.

— ગાના —

(આજ શામ મોહેલીએ બાંસલી બજાઇ—એ રાહ.)

ચાંદબી—કાસીદા તુ જાકે ખબર લાદે મોરે ઇઆરકી,
લાદે મોરે ઇઆરકી તું લાદે મોરે ઇઆરકી. કાસીદા૦

ચાંદબી—ઇઆરકી જુદાંઇ મે જાતી હયે જાન જાન રે,
રહેમ કર મુઝપે ખબર લાદે દીલદારકી. કાસીદા૦
બહાર જોબનકી જાતી હયે ઇઆર તેરે શીવા,
બગેયર માલી બાગમે માઇલ હુ ગુલજારકી. કાસીદા૦
તડફ તડફરે ન જાવે દીનકટે ગમખારીમે,
ગીરીઆંમે કરૂ રાતો દીન લેલે ખબર લાચારકી. કાસીદા
જાનીકી જુશત જુમે જારે ઝહદકા સીંદા,
હયેશાન માનુગી તેરા તુ લાદે ખબર ઇઆરકી. કાસીદા૦

— ગાના —

(એક ચતર નાર કર કર—એ રાહ.)

ચાંદબી—મોહે કરદે પ્યાર, ગયે સૌકન દુવાર—ટેક.
મોરા આઓ આર, સુનરે સજના.
અએસો ડાઘ લગે દીલ મોરે જલે, મોહે૦
કરે અરઝનાર આવો મોરે દુવાર.
કરૂ ઇઆર ઇઆર સુનરે સજની,
આઇ જોબન બહાર પીઆ છોડ ચલે. મોહે૦

[ગાના બંધ હોતા હયે, ઔર ચાંદબી ખુમારીએ ઇશકમે મસ્ત હો બયેઠતી હયે ઔર એક સાહેલી ઉનકે બદનપે ગુલાબ વ અતર છીડકતી હયે.]

(ગુલબેર બાગકે બાજુસે દાખીલ હોતા હયે.)

ગુલબેર—અયે કાતીલ કાતીલ, તુ મુજે કત્લા કર ચુકી.
અબ નીગાહે સમસીર છુપાના કયા ભલા.

— બેત —

ગુલબેર ચોર મેરા નામ, જેહાંમે મશહુર,
આયાં હું માશુકકે ખાતર હુમે ઇશ્કમે ચકચુર.

એક શહેરમે દેખી નાઝની ન નવ ઝવાન,
ખાતર મયે જીસકે ભટકતા હું બીઆબાન.
દીખા દીદ લીઆ છીન મેરા શબ રોકરાર,
અબ મીલા મેરી માશુકસે અએ પાક પરવરદીગાર.

(નાગાહ બાગમે દેખકે)

સુભાન અલ્લાહ માનીદ બકાવલી કે બગીચાંતો ઇહાંહી ખીલા હુવા હયે. (ચાંદબી દેખકે) આ હા, કયાં ચાંદસે મુખડેકી ઝલક કીસ નાઝો અદાસે સોનેરી ખુરશીપે બયેઠી હયે, ઇસકે ભવોની કમાન પલકોકે તીરસે દીલે આશકકો નીશાંન કરતી હયે. દોનો ઝુલફોકે નાગ ડસનેકો દીલે આશકકો બલખા રહે હયે દોનો રૂખશારકુ દેખકે બાગમે ગુલાબભી શરમીંદે હોતે હયે. લબે લાલીન માનીદ ગુલલાલા કે ખીલ રહે હયે.

— બેત —

કયાં કરૂં ઇસ પરીકી સીફતકા બયાં,
તારીફ મે મેરી હયે કમઝોર ઝબાં.
જવાંનીકે બાદલ મયે છુપા હયે મહાતાબ,
ઇન ગરમીસે રોશનસે દીલ હુવા હયે બેતાબ.

અએસા હસીન ચેહેરા રૂએ ઝમીન પર મેરે દેખનેમે અબતક ન આયા ઇસકે હુશનકા તાબ મેરે દીલકો બેતાબ કરતા હયે વોહ લાલા ફામ લબોકી ચહામે જી મેરાબે ખુદીસે ગીર પડા હયે. ઔર અતીશે ઇશ્કસે સીના ચાક હુવા હયે. હા? જબતક ઇસકે અહેવાલસે બ ખુબી વાકીફ ન હુગા તબતક હીયાંસે આગે કદમ ન રખુગા (બાગમે દેખકે) કોઇ આદમીબી નઝર નહી આતાકે ઉસકો મયે પુછું. (ભઇએકુ દેખકે) અએ ભઈઆ, અએ ભઇઆ જરા હીયાંતો આ.

ભઈઆ—કહા ચીલ્લા લગાવત હો. કહા તોકો ખબર નહી કે એ મકાંન ચાંદબીકા હયે.

ગુલઍરૂ—હા ! એહી મેરી જાન, અબ જી હયે તેરેપે ખુ-રબાં અગરચે એહ હુર પએકર મેરે હાથમે આવેતો કયા શીર બંદેકે તગદીર ખુલ જાવે. ઉમએદ, ઉમએદ, અબ આઇ મેરી બર સબર દીલદરદમંદ અબ કર તું સબર. (ભઇએકુ) અજી ભુ-ઇઆ ઉસે જાકે કહેદે કે બહારસે કોઇ સોદાગર આપકી મુલાકાત કરનેકુ આયા હયે.

ભઈઆ—કહા તોરે નોકર હયે જો ઉસે જાકે કહે દે.

ગુલએરૂ—સચ હયે કે તું મેરા નોકર નહી. (નોટ બતાકે) લેકીન ઇનકા તું નોકર હોગા. ભઇઆ જરા પીછાડી હાથ કરતો·

ભઈઆ—કહા હમ લાંચ ખાવત હયે.

ગુલએરૂ—નહી નહી, નોટ પચાતે હોગે. (નોટ દેતા હયે)

ભઈઆ—(નોટ લેકે) નહી નહી ભઇઆ હમકો ના ચાહીએ અછા અબ ઉસકો જાકે કયા કહું.

ગુલએરૂ—ઉસે જાકે અએસા કહેદે કે બાહારસે કોઇ સોદા-ગર આપકી મુલાકાત કરનેકો આયા હયે.

ભઈઆ—ઇતનાતો હમારે બાપ દાદેબી ના સીખેથે અજી. શો જાકે કહેદુ કે દરવાજેપે કોઇ સોદાગર આકે ખડા હયે.

ગુલએરૂ—બહોત, ખુબ.

ભઈઆ—(ચાંદબીકે પાસ જાકે) બાઈ સાહેબ, દરવાજેપે કોઇ સોદાગર આકે ખડા હયે. વોહ તુમે પુછતા હો.

ચાંદબી—(ગુલએરૂ દેખકે) આ, હા, કયા ઉસકા નુરાની ચહેરા ઇસકુ દેખ મેરે સીનેમે ઇશકકી આગ ભડક રહી હયે.

— બેત —

પુછેગા મુજકો તો મયે દેગી જવાબ,
ભઇઆ ઉસે અંદર દાખીલ કર સીતાબ.

ભઈઆ—(ગુલખેરૂ કુ) અએ હજરત આપકુ હમારે સરકાર અંદર બોલાવત હો.

ગાંદબી—(ઉઠકે) આઇએ જનાબ બયેઠીએ.

ગુલખેરૂ—હા સરકાર આપગી બયેઠીએ.

ચાંદબી—(દીલમે)યકીન હયે કે એઇયે આદમગી મેરા મુસ્તાક હયે. અબ મયે કીસ તરેહ અપને દીલકા રાજ ઇસસે બોલું.

— બેત —

ઇશક કયા સે હયે, કીસી કામીલસે પુછા ચાહીએ.
કીસ તરેહ જાતા હયે દીલ, બેદીલ સે પુછા ચાહીએ.

અએ શાકી શરાબકા સીસા હાઝીર કર ઔર એક જામ ભર જનાબકો દે.

ગુલખેરૂ—(જામ લેકે) અએ શોહરે આશક અગર હુકમ હોતાબ મોઝીબ હમારે રેવાઝકે મયે તુઝે એક જામ ભરદું.

ચાંદબી—(મુશકુરા કર) બા ખુશીસે.

(ચાંદબી ઔર ગુલખેરૂ અપસમે શરાબ પીતે હયે

ચાંદબી—(પાન બનાકે) લીજીએ જનાબ.

ગુલખેરૂ—(હાથમેસે લેકે) અહા કએસે નરમ નરમ હાથ હયે, અએ નાઝુક બદન આજ બાદ મુદતસે આપકી તારીફ સુન રહાહુ કે આપ ગાનેમે બડે ચાલાક ઔર જેહા. મશહુર હો, તો એક અએશા ગાના સુના કે હમારા દીલ ઝરા બેહેલાઇએ.

ચાંદબી—બહોત, ખુબ.

ગુલખેરૂ—ચલ છએર છએરે તેરે ખુલ ખુલી અવાજકુ.

— ગાના —

(મેઠા પ્રાણ કનૈયા સજની—એ રાહ.)

ચાંદબી—શુનો પીઆ, પ્યારે દીલજાની,
મયે તુમપે ફીદા કરૂં જાન, હોજાઉ ખુરબાની—ટેક.
ભોલી ભોલી સુરત મીઠી મીઠી મુરત,
અદાએ બાકી ચહેરા નુરાની. શુનો૦

ચાંદબી—મધ ભરી અંખીઆ દેખી સમનકી,
હરન હુએ ખુરબાની. શુનો૦
તોહેબીન સજના મોકુ ચેન નાહી,
પીયા બીન જીઆકુ હએ રાની શુનો૦
ઉલફતમે આફત અએસી ન દેખી,
કીઉ કટે મેરી જીંદગાની. શુનો૦
સીતમ હયે કએસા સનમ હાએ મુજપે,
જુદાઈ દીલમે કીઉ ઠાની. શુનો૦

ગુલખેર—અએ સરકાર તુમારે શીરી હલકસે મયે ન્યાહેત ખુશ હુવા હુંજી ચાહાતા હયે કે એક ઔરભી સુનુ.

ચાંદબી—એ ઝનાબ દીલોજાંસે શુનાતી હું.

(ગાના ગાતી હયે)

— ગાના —

(દેખો દેખો બંગાલીકી—એ રાહ.)
ગયા યાર મેરા અબ કોઈ નહી,
ગઈ રેન મોકુ તો ચએન નહી. ગયા યાર૦
સુની સજન કએ સીવાઇએ હવેલી,
સનમ સુન એ જીંદગી અબ ભાતી નહી. ગઈ રેન૦
અરે ઇઆર ઉલફતમે આફત એ કએસી,
કબુ ન પેને ભરકે મે સોઇ નહી. ગઈ રેન૦
અગર ઇઆર આવે છાતીસે લગાઉ,
કરૂ હાર ગલે કામ એ છોડુ નહી. ગઈ રેન૦
કરૂ જાન ખુરબાં અગર દીદ દેખું,
મુજે માલે દૌલતકી પરવા નહી. ગઈ રેન૦

ગુલખેર અએ માલીક મયે તખતે ઝમીપે હુંયા બીહીશ્ત મે હુંઇયે રશકે ચમન આવાઝ. આદમકે હલકસે નીકલી યા

બીહીસ્તકે હુરે કે જલસે આઇ અએ ગેતી પનાહ કરીમે કાર સાજ. વોહ વખત કબ આએગા કે એ બુલ બુલ મુજે મીલે ઇન સરોદે સરાબસે બદન મેરા ઇતના તો ખુશીસે ખુલ ગયા કે અબસ ઇન કપડો મેભી નહી સમાતા. અએ સરકાર જએસી આપકી તારીફ સુનીથી વએસાહી તુમારા કામ હયે. અબ મએ પુછતાહું કે આપકા મુબારીક નાવ કીઆ હયે.

ચાંદબી—અએ જનાબ ચાંદબી કરકે હમાર નાવ હયે.

ગુલખેર—બહોત ખુબ આપ કીસીકે તાબેમો હોયા નહી.

ચાંદબી—અએ મેહેરબાન ઇશી સહેરકા એક હમજાદખાન કરકે ઠગ હયે ઉસકી મએ આશના હું લેકીન રાતકી નહી દીનકી હુ.

ગુલખેર—બહોત ખુબ. (દીલમે) મુઝેભી રાતકી જરૂર હયે (ચાંદબીકું) ઔર હમારે તાબેમે આપ રહોગે.

ચાંદબી—બા ખુશીસે, મએ આપકી હું.

ગુલખેર—(નોટ ગીનકે) અએ ચાંદબી લીજીએ હમારા એ છે. મહીનેકા દરમા અબસ છે હજાર રૂપઇએ હયે (દીલમે) ચોરકું કુચ દૌલતકી પરવા નહી. (ચાંદબીકુ) સુન એ ચાંદબી વસલકી રાત કરીબ આવે ઇતની મેહેરબાની કર.

ચાંદબી—અએ શએર દસ્ત, મએને તુજપર બોહોત મેહે-રબાનગીકી હયે કે રઆ તુજકો મેરે ગુલસનમે શએર કરને કીદી અબ જયાદા કયા ચાહાતા.

ગુલખેર—સચ હયેકે ઇસ ચમન રશકે ઇરમીકી મહક અબ-તક કીસી બુલ બુલ નેનલી મગર અએ ગુલરૂ મએ માઇલ હું ગુલ-બદનકા ફીર મુજે ગુલસે કયા ગરંઝ તેરે ઝુલ્ફ સીઆ ફામકે કા-કુલકી આગે સુમ્બુલ કયા ચીજ હયે. મુકાબીલા ફકત તેરે પેએ રહનકી ખુશબોકા ઇસ ગુલીસતાનકા કોઇભી ગુલ ન કર શકેગા મકદુર નહી ઇન નરગીશોકી કે તેરે ચશ્મો લહેરકે રૂબરૂદમ માર

શકે યા ઇસ લાલાકી કે બરાબરી તેરે રૂખશાર કી કરે. જબ અ-એસી ખુબીઓસે આપ પુર હો તો ફીર લાઝીમ હયે કે તું માગી ખુશબોસેએ બેકઝ ખુલ ખુલકે કરાર દે.

ચાંદબી—અએ મેરે માઇલ મેહેરબાં તુમારે શીરીન સુખનપે વાર ઔર કુરબાન હોતી હું અએ પ્યારે કલ વસ્લકી રાત હોગી.

ગુલખેરૂ—અએ ખુબસુરતી કે બાગકે તરેહદાર ગુંચ ચમ મયે રૂખસત ચાહાતા હું.

ચાંદબી—આઇએ મેરે મેહેરબાંન.

ગુલખેરૂ—હા મેરી જાન. (બાજુપે) આહ ઇન ચાંદકે તુકડેકુ છોડકે જાનાજી મેરા ચાહાતા નહી. કૌનસે કમબખતકા જી ચાહે કે અએશી ખુશનુમાં જાયકો છોડકે ચલા જાય. (ચાંદબી કે પાસ જાકે) ચાંદ ચાંદ મેરા જી ચાહાતા નહી કે જાન તુજે મે છોડકે જાઉ પર અએ મેરી આરાંમેજાં મએ કલ આકે મીલુગા.

(જાતા હયે.)

બાબ પહેલા—પરદા તીસરા.

(રસતા)

[હમજાદખાન દાખીલ હોતા હયે ઔર સામનેસે ઉનકે રફીક આ મીલતે હયે]

હુમજાદખાન—કયું દોસ્ત તુમ કહાં જાતે હો.

પહેલા રફીક—એ રફીક તુમારે ઘરપે હમ આતેથે ઔર તુમ હમકો હીઆઇ મીલે ચલો એભી ઠીક હુવા અબ કહીશ્કર કરનેકા ઇરાદા હયે.

દુસરા રફીક—શેહર કરનેકી બાત છોરદે. ઔર હમજાદખાન કે સાથ જાંયગે ઔર કુચ અચ્છે અચ્છે ગાને સુનેગે. (હમજાદખાનકુ કહેતા હયે) અએ રફીક આજ હમકુ કોઇ જલસેમે લેકે ચલ. ઔર ગાનેકી બાહાર બતા.

હુમજાદખાન—અએ દોસ્તો પએછાન તો મેરી સેંકડે ઠીકાંનેપે હયે. લેકીન આજતો મેરી માશુકકે વાહ જલસા હયે તો વાંહ મએ તુમે લે ચલું. પર કુચ અસરફીઆ તુમારી પાસ રખીઓ. કીઉકે મયે તુમ દોનોકુ વાહ સેઠ બનાઉગા ઔર મે તુમારા નોકર બનજાવુંગા.

પહેલા રફીક—મેરે પાસ દસ હઝાર અસરફીઆં હયે વો મયે તુજે દેતાહું. ઔર મયે જબ ગરકુ જાંઉ ઉસ વખત તુ મુજે દે દેના.

હુમજાદખાન—સુન અએ રફીક જલસેસે ઉઠેંગે પીછે મેરે ઘરકો અએગેં વાહસે મયે તુજે દસ હજાર અશરફીઆ દે દુગા. એકીન આતા હએ કે નહી.

બીજો રફીક—દસ હજાર તો કયાં. લેકીન દસ લાખ તો તોભી હમે એકીન હયે.

હુમજાદખાન—તો જરા આપ ઠેરીએ, હીઆં મએ ગાડી લેકેયે આયા. (જાતા હયે)

પહેલા રફીક—(દુસરેકો) અએ રફીક ગાડી લેને ગયા વો અબતક કીઉં નહી આયા.

દુસરા રફીક—મએ કયાં જાનું કે વો અબતક કીઉં નહી આયા.

પહેલા રફીક—દસ હજાર અસરફીઆં મયે તેરે પાસસે લઉગાં.

દુસરા રફીક—મએ એક દમડી દેનેકા નહી.

પેહેલા રફીક—મએ તેરી ચમડી લઉગાં. આબ મેરે સાથ તો ચલ કે વોહ કઉનસી રાહેસે ગયા. ઉસકુ દેખે તો સહી.

(દોનો જાતે હયે)

આખ પહેલા—પરદા ચોથા.

(ચાંદબીકા દીવાનખાના)

[હમજાદખાન દાખીલ હોતા હયે.]

ચાંદબી—આઇએ શેઠ.

હુમજાદખાન—હા દીલબર આપ ખુશતો હો.

ચાંદબી—(મુસ્કુરાકર) ભલા શેઠ મયે પુછતીહુ કે આપ આજ કહાં ગયેથે જો દેર લગ ગઇ.

હુમજાદખાન—સુન અએ દીલભર મેરે રફીકોને મુજે આજ દાવત દીથી તો મએ વાંહ ખાનેકુ ગયાથા. કયા હરકીસમકે ખાને પકાએથે ઔર શરાબકા દૌર ચલ રહાથા.

ચાંદબી—(મુસ્કરાકર) અએ પ્યારે દીલદાર મુજકો વાંહ યાદ કીથી.

હુમજાદખાન—અએ જાન તુજકો તો મએ દમપે દમ યાદ કરતા હું. પર અએ ચાંદ અબ સબ બાતે છોડ દે. ઔર કોઇ અએસા ગાના સુના કે સરાબસે મસ્ત હુવે બદનકો આરામ હો જાય.

ચાંદબી—હાં શેઠ મયે સુનાનેકું તઇઆર હું.

— ગાના —

દારૂડી

પીલે મેકા જામ બાલમ પીલે મેકા જામ,
પીનેસે હોવે આરામ બાલમ;
ક્યું બયેઠે બનકે બેકામ બાલમ.
મયેકે પીનેસે આરામ હોવે ઔર પડે ખુબ ચેએન,
પ્રીતમ પ્યારા સેજપે, ફીર જાવે ખુશીમે રહેન. બાલમ
સાજન મોરા છેલ છબીલો પીવે મેકા જામ,
રોશન હોવે રજની સખીરી ઔર મીલે આરામ. બાલમ
પ્યારેકી મએ રાહ દેખું કબ આવે પીઆ.
ન દીદ દેખું દીલદારકો મેરા જલ જલ જાએ જીઆ. બાલમ
ખાતર તેરે મયે દીવાની સુનરે તું બાલમ,
હીઝરમે હએરાન હુ કરૂ આહઝારીવ ગમ. બાલમ
ભરભર મયેકા જામ મએ દેતી પીવે મેરા દીલદાર,
તુંઇ રસીલા તુંઇ છબીલા તુંઇ ગલેકા હાર. બાલમ
જોર ઝપટ મોસે સોવે લપટવો છલબલ હે ભાતી,
ન આવે દીલભર સેજ પરતો ગમસે ફટે છાતી. બાલમ
અરે પ્યાર લગાકે પ્યારા તુને લીઆ મેરા દીલ છીન,
પ્રીત લગાકે છોડ ગયો મએ રોતી હું રાતો દીન. બાલમ

અંત્રા

દારૂ તો મારૂ પીએરે રાતા રાખે નેન,
શુતો શાહેબો જાગશે તો થાશે રંગની રેન. બાલમ
ઘોડા મેરા કમ ચલેરે દીન થોડા ઘર દુર,
શેજા છોટી કામીની મારૂ જોબન જાએ ભરપુર રાજા
શાંજ પડેને શાહેબો મારો દારોડી પીવા જાએ,
અડધી રાતે આગણે આવે મારો નાજુક જીવ ઘભરાએ.

ઊંચે પાએ ઢોલીઓ ઢીલી પડી નવાર,
શાલુડો રંગ ભીંજીઓ કાંઇ રમીઓ રાજ કુમાર.
રાત પડેને શાહેબો મારો નાવે સુવા ઘેર,
શોકનડી ઘેર જઇ શુવે મારી આંખમાં આવે ઝેર.
દારૂ તો દગ દગ કરે રે પીઓલા કરે પુકાર,
ભર દેવે મરગ લોચની તમે પીઓ ને રાજ કુમાર રાજા
શુરજ થાને પુજ શારે ભર મોતીરે થાર.
દો ઘડી મોડા ઉગજે મારો શાહેબા ખેલે શીકાર, રાજા
આંબ તડે જીઆરા જલેરે કોઅલ કેરાદે.
આવણફી ઝડીઆ લગી કાંઇ જાડો ઝોકાદે રાજા
દારૂડાનાં શંગમાં કાંઇ છેલ મડયા બે ચાર.
લાખ ટકાનું ઝુમણુ ગઉ શોક નડીને હાથ, રાજા
ઊંચી નીચી શેજડી મોશે ચડયો ન જાએ,
કેજો મારા કંથને મને ગોદીમાં લઇ ચડી જાએ, રાજા
હાજર બીડો હાથમે કાંઇ ઉભી શલુની નાર.
શાન કરી હું આપુ તમને ખાવો મારા દીલદાર, રાજા
પ્રેમે પધારો પીઉજી મારા મેં પાથરીઓછે પલંગ.
રશીઆ મારા રશથી ભરયા કાંઇ આવી ઉડાવો રંગ, રાજા
તે વાવીછે કાકડી કાંઇ મેં વાવ્યું ખડબુચ
તે રાખી તારી જાતડી તારે મેં રાખ્યો રજપુત. રાજા

હુમજાદખાન—અયે નાજુક બદન માનીંદ ફુલ ફુલકે હલ કકા એક ઑરખી શુના.

— ગાના —

લાદે પંજાબી લોગ—એ રાહ.

ચાંદબી—કબ આવે બસંત બહાર યારસે મયે હોરી ખેલુંગી,

ભર ભર માર રંગ હાથ પીચકારી લે લઉગી.

ગુલ ગુલાબ ગુલ શીતંમ ચમેલી કલીઆં મંગાલુગી,
સજ સોલે સીનગાર ફાગ મેં બનઠન બયેઠુંગી. ફબ
કેશરકો સબ રંગ બનાકે સાજન કોભી જાઉગી,.
અપને અંગનમે ખેલ રંગ ગગનોમે ઉડાવુંગી. ફબ
પીઆજો આવે દરશ દીખાવે બલૈયા મયે લઉગી,
વજે વજેકી કલીઆં સેજ ગુલસનમે બીછાવૂગી. ફબ
નહી ચએન મોહે રએન પીયાબીન ફીસેજા કહુગી,
પીઆ બીન સુની સેજ આગ ગુલસકો લગા દુગી. ફબ

હુમજાદખાન—અએ નાજુક બદન તેરે ઇન શીરી હલકસે મએ નીહાએત ખુશ હુવાહું.

— બેત —

ચાંદ ચાંદ તું શાઆદ હયે એક ખુલ ખુલ,
ફીદા હયે શીરીંજ બાપે હજારો ગુલ.

(ગુલબેર દાખલ હોતા હયે.)

ગુલબેર—(ઠગકો દેખકે) હા ? એ કૌન કમબખ્ત મેરે મકાનમે આકે બયેઠા હયે. હા, મગદુર હયે કીનકી કે મેરે મકાનમે દાખીલ હો સકે. અએ ચાંદ ચાંદ તું બેવફા હુઇ, બસ લીઆ નત હયે તેરી ઉલફતપે અએ બેમુરવત બેહયા એહી તુને છે હઝાર રૂપીએકા ઇવઝ દીઆ.

[ચાંદની ગુલબેર કે પાસ જાકે સમજાતી હયે]

— બેત —

ચાંદબી—(પ્યારસે) ખફા કીઉ હોતા હયે આશકારે આલમ,
મયે હું યાર તેરી કયા નહી તુઝે માલુમ.
બાતકી હયે કૌનસી મયનેન માની આપકી,
કમ હુઇ હએ મેહેરબાં કીઉ મેહેરબાની આપકી,
મેરે હુશનકે ગુલશનકી મહક તુંહી લુટેગા.
મુજ ખુલ ખુલકી ફીકર મત કર વો જુર જુરકે મરેગા.

— બેત —

ગુલએરૂ—અએ ચાંદ દીલાજાનસે તું ચહાતી હયે મુજકો,
તો ખાતર તેરી મહોબતકે મએ કહેતાહું તુજકો.
દોચાર યારો કરનેસે હોગી ખરાબી આપકી,
ઇઝત જાએ જેહાંમે વોબી ખરાબી આપકી.
આપ સમઝ અએ નાઝનીન રશકે ચમન,
પ્રીતકો નીભાના હયે બડા કઠણ.

ચાંદબી—અએ પ્યારે ગુલએરૂ ગુસ્સા છોડદે સીતાબ અબ મેરે મકાનપે જાકે જરા બયેઠીએ જનાબ.

(અંદર જાતી હયે.)

ગુલએર—અરમાન અરમાન અપ આઇબર મેરી ચાંદ ઔર ઠગકી હયે જુદાઇ ઠએરી. અબ મએંભી જાકે બયેઠતા હું મયે મનસે કુચ ડરનેકા નહી. (બાજુપે) હમપે સુમાર રખના ચાહીએ.

(ગુલએરૂ ગુસ્સેસે બયેઠતા હયે.)

ચાંદબી—(ઘરમેસે) અએ જનાબ ખાના તઇયાર હયે. ઔર શરાબ મોજુદ હયે. આપ ખાનેકુ ઉઠીએ.

ગુલએર—(પીછાડી દેખકે) બહોત ખુબ મેરી જાન મુજેબી જરા ભુખ લગી હયે.

— ગાના —

હુમજાદખાન—ખાનાતો તૈયાર હયે અબ ઉઠો મેરે દોસ,
નાનખટાઇ ઔર કવાબ બીસકુટ શરાબકા હયે જોસ
ચાંદબો—આયા હયે કીસ વાસ્તે કીઉ કરતા હયે ઝીઆદી બાત
ચુપ ગધે તું બયેઠ નહીતો મારૂગા ભર લાત.
હુમજાદખાન—એ હમ કીસે તું બતલાતા, ચુપ ઉલ્લું કે સરદાર.
ઘરમે મેરે આકે કીઉ કરતા હયે તું તકરાર.

ગુલખેરૂ—બસ ઝબાં એ ઝહેરી બંદ કર તેરી ચુપ ચુપ ઉલ્લુ
ચાંદ જેસી ચાંદનીકા તું નોકર મયે સેઠ. [બયેઠ,

હુમજાદખાન—ચંદા મેરી માશુક હયે, ઔર મયે હું ઉસકા યાર,
શીકલ તેરી મત બતા મુઝે નહી તો મારૂગા બદકાર.

ગુલખેરૂ—ચંદા ચતુર વોહ પ્યારી હયે મેરી તુઝકો મારૈ લાત,
અયે ઔર ચંદાકા નામ એક શીરતું કોનસી બદઝાત;
ચંદા તુજકો ચાહાતી નહી વોહ મુઝકો ચાહાતી ખાશ

ચાંદબી—(ઘરમેસે આકે) ચુપ ચુપ દીવાને કીઉં—
લડતે મયે ખડી તુમારૈ પાશ,
ન કરો બાતાં બેશરમી તુમ કરોજી અપના કામ.
ચએન મઝે ઔર ખુશી ખુશાલીમે હીઆ કરો આરામ
મયે માશુક હું આપકી તુંમ દોનો મેરે યાર,
દૌલત ઝીઆદી લાવે ઉસકી મએ હુ તાબેદાર.

હુમજાદખાન—સચ બાત હયે દીલબર તુમારી શર્ત મએન કબુલકી પર મેરી એક તકરાર હયે કે જીશ વખ્ત મએ મેરે સૌ-દેકુ જાઉગા ઉશી વખ્ત ઇનકો મેરે શાથ રહેના ચાહીએ. ઔર જો કામ મએ ફરમાવું ઓ બેતકરાર બજાના ચાહીએ.

ગુલખેર—અયે મેહેરબાંન તુમારી શરત મએને બ આખોસે કબુલકી, પર સુન અએ મેરી બુલબુલ જીસ વખ્ત એ બંદા કા-મકો જાયગા ઉસ વખ્ત ઇનકુ મેરે તાબે રહેના ચાહીએ.

હુમજાદખાન—અએ ચાંદની અબ મે રૂખશત હોતાહુ અએ મેરી જાન તેરી શરત બજાકે મએ થોડે દીનોમે આ મીલુંગા.

ગુલખેરૂ—(ગુસ્સેસે) ચલ જા જા હીઆંસે કોઇ દીન ગલી મે મીલોઓ મએ અચ્છી મીઠાઇ ખીલાઉંગા. (ચાંદનીકે) અએ ચાંદની અબ મુઝેભી રૂખશત દે.

ચાંદબી—હા અફસોસ અએ મેરે દીલકે શરૂર કયામે તુઝે રૂખશત! (ગમગીન હો ખડી હયે)

ગુલખેરૂ—ચાંદની કાજી ચાહાતા નહી કે મુઝકો હીઆજ રૂખશતદે. ખયેર મએ ખડા હું (ચાંદનીકો) અએ શકરલબ કયું લબકો ખોલતી નહી.

— બેત —

જાન જાનતો એહી જાન, ઔર મેરી જાનતો તુહી હયે,
મુસલમીન દેખે ઇદકા ચાંદ, ઔર મેરા ચાંદતો તુંહી હયે.

— ગાના —

ગાંદબી—લે દૌલત આના ઝમદ મેરે દીલજાની,
મે શીવાએ તેરે ફીરૂગી બનકે દીવાની.
ગુલખેરૂ—કાંઈ હોતી દીલમે દીલગીર મેરી તુ નુરાની,
મયે હુવાહું આશક દેખ તેરી પએશાની.
ચાંદબી—નહી હસી જહાંમે યાર તેરા કોઇ શાની,
તુઝ ગયે મુઝે બહી ચએન રેહેન હએ રાની.
ગુલખેરૂ—રખ ચંદા તેરે પાસ મેરી એ નીશાની.
દે રઝા ખુશીશે જાન ના હો પશેમાની.
ચાંદબી—રખતી હું ચશમોશે યાર તેરી મયે નીશાની,
તેરે દફાહો દુશ્મન ખુદા તેરા નીઘેહબાની.
ગુલખેરૂ—જાતા હું ચાંદ મએ રખીઓ મુઝપે મેહેરબાની,
ઝર ઝહવેર લાકે કરૂ તુઝપે ખુરબાની.
ચાંદબી—અએ પ્યારે પ્યારે જાકે ફીર ઝલ્દ આઇઓ.
ગુલખેરૂ—અગ્યે મેરે અરમાનકે ગુલશનકે ખીલતે ગુલે ગુલ ગુલા.
બ ખુદા કરીમ હએ ચંદ મુદતમે મએ આકે મીલુગા.
જાતા હુ ચાંદ મયે જાતા હું. (જાતા હયે)

— બેત —

ચાંદબી—છરકેમે ચુએ આએ હયે, ઇએ હયે બોલેભાર,
ફસેં હયે શીકનજેમે આપ મયે ઘડકુગી દોનોકા ધાર.
(જાતી હુએ)

ડ્રોપસીન ✻

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

— એક રસતા —

(હમજાદખાન વ ગુલએરૂ દાખીલ હોતે હએ)

હુમજાદખાન—અએ રફીક કોઇ એક કબરસ્તાનમે જા ઔર વહાંસે એક બચેકો લેકે આ. (સાંમને દેખકે) દેખ દેખ દોસ્ત વોહ મઇએત લેકે કબરસ્તાંનમે જાતે હયે તો ફીર તું ઉસકે પીછે પીછે ચલજા ઔર સુન વોહ મઇએતકુ ગાડકે જાયગે પીછે તુ ઉસ કબરસ્તાનમે જાના ઔર વો કબરકુ ખોદકે ઉસ બચેકો નીકાલના ઔર ઊસકુ અછે કપડે પહેનાકે મેરે પાસ લેકે આ.

ગુલએરૂ—બહોત ખુબ જનાબ, ઔર બચેકુ લેકે આતાહું સીતાબ. (દોનો જાતે હયે)

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા.

— કબરસ્તાન —

(બહોતસી કબરે નઝર આતી હયે. ઔર ગુલએરૂ દાખલ હોતા હયે)

ગુલએરૂ—(ડરકે) અએ ખુદા અબ મએ ક્રીઊં કરકે ઇસ કબરસ્તાનમે દાખીલ હું. (કુછ અવાઝ સુનકે) શાએદ હીઆં શેતાન હુએ ઔર ભુતખી હોગે અબ મએ કબરકે પાસ કએસા જાઉ ઔર વો બચેકું કએસે નીકાલું. મએ વાહ જાઉ ઔર મુઝે વોહ ખા જાવેતો મયે કયા કરૂં. હા અફસોસ કે અએસી સખત શરતે મએ અબતકતો ન ફીથી પર અએ ચાંદની ચાંદની તેરે ખાતર મયે હયેરાન વ પરેશાન હુવાહું.

— બેત —

જો હોગા ખુદા મુજપે મહેરબાન,
તો જાઉ ડીઆંસે સલામત બર આવે અરમાંન,
અબતો જોહિશોહિ.

(કબરકે પાસ જાતા હયે ઔર બચ્ચેકો
નીકાલકે બાહેર આતા હયે.)

આખર મએ ઇન બલાસે બચકે આયા હું અબ જાઉ,
મએ હમજાદખાનકે પાસ કેઉકે વો મેરી રાહ દેખતા હોગા.
(જાતા હયે)

બાબ દુસરા—પરદા તીસરા.

(હમજાદખાન દાખીલ હોતા હયે)

હમજાદખાન—ગુલબેરકુ વાહ મઇએતકે પીછે ભેજા વોહ અબતક કયાઉં નહી આઆ. ખુદા ન ખાશતા કહી બલામે ન આ જાય. (ગુલબેર દાખલ હોતા હયે)

ગુલબેર—અએ હમજાદખાન હજારો બલામેસે બચકે આપકા હુકમ બજાકે આયા હું.

હમજાદખાન—(બચ્ચેકુ દેખકે) સુન અએ ગુલબેર અબ ડીઆંસે કુચ કરના ખુબ હયે. ઔર નઝદીકકે શહેરમે એક બડા બેપારી હયે ઉસકી પહેડીપે જાના ઔર વહાંસે કુછ અસબાબ લેકે ફીર ઘરકુ ચલેગે.

ગુલબેર—અએ રફીક ઇન બચ્ચેકો કહાં રખેગે ગરચે જીતા હોતાતો બાતે કરતાં ઔર અપને સાથ બયેઠ રેહતા. પર શાહેબ મયે અજાયબ હોતાહુ કે ઇસમરે હુવે બચ્ચેકો આપ કયાં કરોગે.

હુમજાદખાન—અએ ગુલબેર ઇન રમજસે અબતક નું ના વાકીફ હયે અગચલ આ મેરે સાથ મજેહતો ઇનકી આગે હયે.
(દોનો જાતે હયે.)

બાબ દુસરા—પરદા ચોથા.

(એક પેહેડી)

(ફુલચંદ શેઠ અને તેના મુનીમો, શોમચંદ, માણેકચંદ, નેમચંદ અને બીજાઓ બેઠાછે.)

ફુલચંદ—અલ્યા નેમશંદ, શોમચંદ કીમ નથી આવ્યો એ ચોં ગીયોશે.

નેમચંદ—પેલા બોબીરાબ નવાબને તાં ગીઓશે પેલા હારના રૂપીઆ લેવાને તે હમણા આવશે કંઇ કામ હોય તો મને કહોને શેઠ.

ફુલચંદ—કોય નહી, જા તું તારી જગાએ બેસ.
(શોમચંદ દાખલ થાયછે)

ફુલચંદ—કેમ અલ્યા શોમચંદ આટલી બધી વાર ચોં ગીઓતોજે.

શોમચંદ—શેઠ પેલા બોબીરાવ નવાબને ત્યાં હારના રૂપીઆ લેવા ગયોતો, ને તેણે બીલીઆંતના ચાર પાંચ થાન મંગાવેલાં છે.

ફુલચંદ—એટલા રૂપીઆ લઇ આવ્યો.

શોમચંદ—શેઠ પચીસ હજાર રૂપીઆ લાવ્યોછું. (મેતાને) અલ્યા નેમચંદ બોબીરાવ નવાબના રૂપીઆ વીસ હજાર જમે કર બાકીના શા ખાતે ઉધાર. (દીલમાં) પાંચ હજાર ઘેર મોકલ્યા.
(રામચંદર દાખલ થાયછે)

રામચંદર—(બે શોદાગર સાથે) શેઠ હી સૌદાગર લા. દહા બાર લાખ રૂપેયાચા માલ પાયજે તીઆલા તુમી સોઇ કરન દયા.

ફુલચંદ—(સોદાગરોને) આવો શેઠ બેશો.

હુમજાદખાન—બહોત અછા આપભી બયેઠીએ, (બેસેછે)

ફુલચંદ—અએ આપતો બેઠો. (બેસેછે) કહો શેઠ તમે કીમ આવ્યાછો ને તમારે શું શું લેવાનું છે, જરા કહો.

હુમજાદખાન—હમારે હીઆં હમારે બયેટેકી શાદી હયે, ઉશ વાશતે શાદીકા અસબાબ લેને આયે હયે.

શોમચંદ—ઠીકશે, ભલે આવીઆ શીરદાર. આ કુણશે.

હુમજાદખાન—એહ હમારા નૌકર હએ.

શોમચંદ—એનુ નામ શુછે?

હુમજાદખાન—ઉસકા નામ જાફર કરકે હયે.

શોમચંદ—અને શરદાર તમારૂ નામ શુ છે ?

હુમજાદખાન—હમારા નામ ખોદા બક્ષ હયે.

શોમચંદ—ઠીકસે નામબો બહુ મજાના છે. (દીલમાં) એવાં નામતે કુણે નાખ્યા હશે એક રાંડનો કાફર ને બીજો રાંડનો ખુદ બક્ષ શેઠ એને તમે ઓડખ્યા.

ફુલચંદ—નારે શોમચંદ તુ ઓડકેછ કે?

શોમચંદ—અરે હું તો ઇના દાદાની દાદીના કુંટુંબને ઓ-લખુછું. અરે આ અલ્યા બક્ષનો છોકડો ને ખુદા બક્ષ નામ છે ને આતો પેલા જાફરનો ભાઈ કાફર.

ફુલચંદ—ઠીક ઠીક, ઓડખ્યા ચીમ શેઠ બોલો હવે શુ શુ નીકાલું.

હુમજાદખાન—શેઠ કપડેતો હમે ઉમદે ઔર અછે લેને કેહયે મગર પહેલે એક કામ કીજે ઇએ હમારા લડકા રોરોકે બેજાર હુઆ હયે ઉસ વાસતે આપકે ઘરમે જુલાતો હોગા, લેકીન હમે બતાઇએ કે ઉસમે બચેકો સુલાવે ઔર પીછે આરાંમશે સૌદા કરેંગે.

શોમચંદ—એ શીરદાર અમેતો વાણીઆ છીએ એતો તાબુતના દાહાડામાં મશલબાન દુલા દુલા કરે.

ગુલખેરૂ—અપે મેતા તુ ઝુલેમે નહી સમજતા.

શોમચંદ—ના ભાઇશાબ હું દુલામાં નથી સમજતો.

ગુલખેરૂ—ખયેર તું સમજતા નહી તો મયે તુજે સમજાતાહું શુન તુમારે ગુજરાતી લોકમે બચેકો શુલાતે હયે ઉસકું તુંમ કયા કહેતે હો.

શોમચંદ—ઉશને તો હમ હીચકા શાંગતાં હોરીઆ.

ગુલખેરૂ—તો કમબખ્ત મયેભી એહી કહેતાહું

શોમચંદ—ઠેક ઠેક શેઠ આપણા ઘરમાં પેલું શોકરાને હેગોડવાનુશે તે માંગેછે.

ફુલચંદ—તારે ઇમ ભશી મરનીકે પોલણું પોલણું.

શોમચંદ—પાલણું તે શુ શેઠ.

ફુલચંદ—પાલણું તે ગોડીઉ શોકરાને શુવાડવાનું.

શોમચંદ—તારે ઇમ કહેને કે હેંચકો હેંચકો ચાલ એ અલ્યા જાફર હેંડ મારી સાથે તને હેંચકો બતાવું.

(તેનો હાથ પકડેછે)

ગુલખેરૂ—ચલ દુરશે બાત કર હાથ મત લગા. હમારા સરદારકા લડકા બીદાર હો જાયગા.

શોમચંદ—ચીમ કાંઇ હેડા બેડા છીએકે શુ અમેતો તોનીઆં શીએ વોણીઆં ચાલ હેંડ મારા પાછળ હેંડને અરે રાંડના હેંડને

(જાયછે)

ગુલખેરૂ—(છોકરાંને શુવાડીને) અએ મેતા તેરે શેઠકા ઘરતો બહોત અછા હયે. પર વો ખીડકીકે પાસ ખડીથી વોહ કોનથી મેહતા.

શોમચંદ—એ અલ્યા એતો મારા શેઠની અંલી હુતી.

ગુલખેરૂ—અમે બનીએ અલી કયા ચીઝ હયે કુછ ખાનેકી હએ.

શામચંદ—અલી એટલે બાયડી.

ગુલખેરૂ—હં હં હં બીબડી બીબડી.

શામચંદ—અરે નહી, આ રાંડનો પથ્થરનો ભમરડો કાંથી મલ્યોછ. શાંભડ જો જાણે મારા શેઠનો સસરો તેની છોકડી તે મારા શેઠ સાથે પરણાવી એટલે થઇ અલી.

ગુલખેરૂ—અરે દીવાને ઉસકોતો હમ કહેતે હયેકે શાદીકી ઔરત.

શામચંદ—તોરે મે પણ ઇમજ સાંગતો હોવીઆ ને નકામાં માથા ફોડીઆ. (શેઠ પાસે જઇને) શેઠ શીરદારના છોકરાને સુવાડી આવ્યો.

ફુલચંદ—બોલો શેઠ મોતીના છડા બાલીઓ, વેઢીઓ હીરાની વેઢીઓ એ બધો સામન તમારા દાબડમાં પેક કરો હવે શું લેવું તે કહો.

હમજાદખાન—અબતો કોઇ ઉમદે પયેઝન નીકાલીએ.

ફુલચંદ—શામચંદ આ શેઠને બેગણ જોઇએ છીએ.

શામચંદ—શરદાર બેગન જોઇતાં હોયતો શાક ભાજીવાલાને ઘેર જાઓ અહી કાંઇ વેગણ વેચેતા નથી.

ગુલખેરૂ—અરે ભલે આદમી હમ અમીર લોક હયેશો કુછ બૈગન ખાતે હએ.

શામચંદ—તારે તમે શુ પથરા ખાવોછો.

ગુલખેરૂ—અરે ઉલ્લું હમતો નાનખતાઇ ઔર કવાબ, બીસકુટ ખાતે હયે.

શામચંદ—થું થું થું થું.

ફુલચંદ—ચીમ અલ્યા શું છે.

શામચંદ—અરે આ રાંડનો એઠું એઠું બોલેછે, નાનખતાઇ ને કવાબને—રામ, રામ, રામ.

ફુલચંદ—અલ્યા શોમચંદ તુ ખાગેછે કે શુ.

શોમચંદ—અરરરર રોમ, રોમ, રોમ, શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન અમે એ ખાઇએ કે શું.

ગુલખેરૂ—અએ ગવારો કે ગવાર.

શોમચંદ—તું ગોમનો કુંભાર બોલ્યું સંભાળીને બોલ.

ગુલખેરૂ—તો હમારાં શીરદાર તેરે પાસ પાંઉમે પહેનનેકે પયેજન માંગ રહા હએ ઔર તુ કહેતા કે બેગન અએ પથ્થર કે ભાઇ તેરે શેઠકે ઘરમે ઔરત હયે યા નહી.

શોમચંદ—મારે શેઠને ઘેર કોડત નથી.

ગુલખેરૂ—ખુદા પનાહ મે રખે ઇન બનીઓસે અએ બેતા તુમારે ગુજરાતી લોકકી ઔરતાં પાઉમે પહેનતે હયે ઉસકુ કયા કહેતે હએ. (ઠપેર કર) હાં હાં દેખ એ અઠાસીએ અઠાસીએ.

શોમચંદ—અરે હારે હાં. ઝાંઝર, ઝાઝર, મારા શેઠની અલી પેહેરીને ઝમક ઝમક હેંડસે તે ઠેક ઠેક, શેઠ ઇનેતો અઠાસીઆ જોઇએ છીએ.

ફુલચંદ—અલ્યા રોમચંદર પેલી તીજોરીમાંથી અઠાસીઆં લાવતો. (લાવેછે)

હુમજાદખાન—(અઠાસીએ રખકે) પયેજનતો હમને રખે અબ દુપટે કોઇ તોફા દેખકે મંગવાઇયે.

શોમચંદ—તોફાં હમે નથી વેચતા. એતો સોપારીવાલાને ત્યાં જાવો.

ગુલખેરૂ—અએ અક્કલકે બાડદાન તોફા મે નહી સમજા.

શોમચંદ—બાડદાન જોઇએ તો બંદરમાં જાઓ.

ગુલખેરૂ—અએ બનીઆ કહાં તક મએ તુજે સમજાઉ.

શોમચંદ—અને હુ પણ કહાં સુધી તારી સાથે માથુ ફોડુ.

ગુલએરૂ—સુન, તોફા ઉસે કહેતે હયે કે જો ઉમદી વ ઊંચા ચીઝહો ઉસે કહેતે હયે તોફા અબ સમજા કે નહી.

શોમચંદ—સમજો સમજો, ઊંચી આભલાથી મોટી.

ગુલએરૂ—અબ સબ બાતે છોડદે. ઔર મેરે સરદારકે સીર પેચ બાહીએ વોહ દે દે.

શોમચંદ—(સેઠને) સેઠ ધનેતો પાઘડી જોઇએચે, તને એ લોક શીડ પેચ ને મદીડો કહેછે.

(મંદીલ આપીને આંકડો કરેછે)

ગુલએરૂ—અએ મેહતા તેરે શેઠકી પહેડીમે સબ મહેતાને લાલ પઘડી બાંધી હયે ઔર તુને કાલી કયું બાંધી હયે ભલા.

શોમચંદ ધ એમસે ભઇશાબ કે અમારા સેઠનો બાપ મરી ગીયો છે તેથી સોગ પાડયો છે. (હસેછે)

ફુલચંદ—સોમચંદ શેઠનો આંકડો કરો છે, તે આપ ને રુપીઆ ચુકાવી લે.

શોમચંદ—આકડો, પૈપડો, બધુ તઇઆર છે. લો આ આંકડો. દશ લાખ, દશ હજાર, દશસો, દશ રુપીઆ દશ આના દશ પોઇ થાત, ચુકવી આલો.

હુમજાદખાન—સેઠ આંકડેમે કુછ ફરકતો ન હોગા. મયે તુમારે એફાનપે એ આંકડેકા હીશાબ ચુકા દેતાહું.

ફુલચંદ—અરે શાહેબ એતો શું પન અમારેતો ગાયકવાડ શરકાર સાથે એટલોતો વહીવટ થાયછે કે મહીને દાહાડે ઓછામાં ઓછો ચાર કરોડનો આંકડો થાયછે.

શોમચંદ—ને સાહેબ એ આંકડો ચુકવવાને હું જાઉછુ.

હુમજાખાન—બસ, બસ, મેતા. તેરે કહેને પે ઔર તેરે સેઠકે ઇમાનપે મયે હીશાબ ચુકા દેતાહું. (ગુલએરૂકું) જાફર એ અસબાબ લેકે જા ઔર વો તીજોરીમેસે અસરફીઆંકી થેલીઆં

લેકે આ. ઔર ય અસબાબ વો સંદુકમે ડાલકે રવાને સહેર ચાંદબીકિ કરદે ઔર અસરફીઆં લેકે ઝલ્દ આ.

ગુલખેરૂ—આઆ મેહેરબાન.

શોમચંદ—શુ સેઠ ઇનો નોકર રૂપીઆ લેવા ગીઓ.

હુમજાદખાન—સેઠ હમારા નૌકર અસરફીઆ લેને ગયા તો સહી પર તીજોરીકી કીલી તો મેરે પાસ હયે, તો અબ મયે ખુદ જાતાહું. ઔર અસરફીઆં લેકે આતા હુ. (ઉઠીને જાયછે)

ફુલચંદ—સોમચંદ આ શીરદાર રૂપીઆ લેવા જાયછે.

શોમચંદ—કોઇ નહી, કોઈ નહી. ઇનો છોકડો આપણા ઘરમાંછે, તે રેંડના છોકરાને મુકીને ચો જવાના છે.

છોકરો—(ફુલચંદને) બાપા, બાપા, પેલા શીરદારનો છોકરો પોરણામાં મરી ગીઓછે.

ફુલચંદ— અરરરર, સોમચંદ હવે ચીમ કરીશુ.

શોમચંદ—અ ર ર ર, સેઠ હવેતો મરી જઇશું એ રેંડનો આવશેને એના છોકડાને માંગશે.

ફુલચંદ—સોમચંદ હવે શું કરીશુ. (રડેછે) (ને ઠગ આ-વેછે) ઓ મારા બાપ એતો આવ્યા.

હુમજાખાન—શેઠ લો તુમારે રૂપીએ ઔર મેતેકુ ભેજકે હમારે લડકેકો મંગવાઇએ.

ફુલચંદ—(કાંપતો કાંપતો) સોમચંદ આ શીરદારને કહેકે ઉમ થકે ને બેચાર હજાર રૂપીઆ લેતા માંડી વાળ.

શોમચંદ—(ઠગને) એ શીરદાર ઓમ આશે તમારો લાંકડો તો મરી ગીઓ હવે તમે કહો તેમ કરી આપું.

હુમજાદખાન—કઆ, હમારા લડકા મર ગયા. કીને માર મેલા, ઝલ્દ કહેદે નહીતો તેરી કમબખ્તી આઇ દેખ.

(ગુસે થાયછે)

શોમચંદ— કમબખ્તી મારા શેઠની કે ઇને મારી નાખ્યોછે ને કમબખ્તી એની અલીની કે ઇના ઘરમાં છોકડો હુતો, મારી કમબખ્તી આવેતો પછી મારી નાની અલી મારા નામનાં છાજીઆં લે.

હુમજાદખાન—સેઠ હમારે લડકેકો ખુનવાઇએ.

ફુલચંદ—(મુંગો થઇને ઉભોછે.)

શોમચંદ—શીરદાર સાબ ઇને કેશરી પાક આલો નહીતો શીઆડાનો મેથી પાક આલો કે શરદી, ગરમી બધુએ મટી જાએ ને કાન પણ ઉઘડી જાય.

હુમજાદખાન—મેરે દીલમેબી ઇએહી તદબીરથી કીઉકે કુછ શુનતાહી નહી.

શોમચંદ—(સેઠને મારેછે) મારા સેઠને મારતો ના, મારા સેઠને મારતો ના.

ફુલચંદ—ઓ મારા બાપરે. (નાસી જાયછે.)

શોમચંદ—શીરદાર તમારો છોકડો મરવાનો તેતો મરી ગીઓ. હવે કાંઇ પાછો આવે તેમ નથી. હવે તમે કહો તે હુ આપુ ને અમારા સેઠને માફ કરો.

હુમજાખાન—અએ મહેતા મયે બહોત દીલગીર હોતાહુ કે મેરા નુરે ચશ્મ ઇસ દુનીઆકો છોકકે ચલા ગયા. અબ ધન દઉલતકુ કયા કરૂ, અફસોસ સદ હજાર અફસોસ.

શોમચદ—શીરદાર તમે દીલગીરના થાઓ હશે કાંઇ નહી ચાલો હવે હુ તમારા છોકડાને બદલે બે લાખ રૂપીઆને બે વહાણ આપુશું એ ઉપરાંતતો મારા સેઠના ઘરમાં બીજી પુજી કાંઇ નથી નહીતો તે પણ આપી દેત.

ગુલખેરૂ—અએ મેહુતા તુ હુશીઆર વ દાનાવ હયે નહીતો યએ કાંમ મે તુમ સબકો ફાંશીઆ જાએ. અબ ચલ દેવો રૂપઇએ ઔર જાઑ. (ગુલખેરૂ ઠગકો સમજાતા હયે)

શોમચંદ—હા આલો. (લઇ જાયછે)

ફુલચંદ—(છુપાતો આવેછે) કેમ સોમચંદ શુ કીધું એ શેઠના નાશી ગીઆ કે?

શોમચંદ—અરે તમારા પાપમાં મારાતોં બાર વાગી જાતને મારી અલી રડતી રેત, પણ મેં વહાણ ને બે લાખ રૂપીઆ આપીને કાઢી મેલા.

ફુલચંદ—અરરરર મારા બાપરે, સત્યાનાશ કાહાડયું. (પોક મેલેછે).

શોમચંદ—ઓ સેઠના બાપરે. (રડેછે)

અલી—મે તમને કહુતુંજે એ પીટયો મેહેતો તમને ભીખ મગાવશે ને જુવો મંગાવીને હજી પણ એ મુવાને કાહાડી મેલા નહીતો હુ મારા બાપાને ઘેર નાશી જાઉછું.

ફુલચંદ—નારેના તું વડી કહાં જાયછે, હને કાહાડી મેલુછુ (મેતાને) જા અલ્યા સોમચંદ મારે તારૂ કાંઇ કામ નથી તે મને ભીખ મંગાવી. (રડેછે)

શોમચંદ—હજીતો કાચલી લેવડાવીશ.

અલી—જો મારો પીટયો હજીતો કાચલી લેવડાવાનું કહેછે. કહાડી મેલાછો કે નહી.

શોમચંદ—મારો પગાર ચુકવી આલો.

ફુલચંદ—કોની પાસે પગાર માંગેછે.

શોમચંદ—તમારી પાસે ચોકડી કરીછે, કાંઇ રમત કરી નથી ને પગાર નહી આપેતો ફરીઆદી કરીશ.

ફુલચંદ—જા જા કર ફરીઆદી જા.

શોમચંદ—જાઉછું હો, જાઉછું હો, જાઉછું હો, તમારી અંલી વેચાવીશ. (જાયછે)

ફુલચંદ—ચાલ મારી આલી, ચાલ ઘરમાં જઇએ (મેતાને) હું જાઉંછુ હો, સંભાળજો. (જાયછે)

(પરદો પડે છે)

બાબ દુસરા—પરદા પાંચવા.

— એક રસતા —

(ગુલએર દાખીલ હોતા હયે)

ગુલએર—અએ માલીક માલીક, મએ મેરી અરમાનકો કબ પહોચુંગા વોહ હમજાદખાનને તો એક બનીએકા ઘર મારા ઔર દશ લાખકી દૌલત ચાંદનીકો ભેજી અબ વોહ ચાંદની મેરે હાથમે ન રહેગી પર ઉમીદ હયે મુઝકો કે ઉસ ફુલ ફુલકો હર તરહાંસે હાથમે લાવું. (ફેરકે) હમજાદખાનકો ખીલે ઔરસી લેનેકો ભેજા વોહ અબતક કયુ નહી આયા.

હુમદજાખાન—શીરદાર આપકા ફરમાન બજાકે મએ આયાહું. ખીલે ઔરસબી લેકે આયાહું.

ગુલએર—હમજાદખાન અબ સુન મયે તુઝે એક બાત કહેતાહું કે તું અપને દીલમે હુશીઆર રહેના કયુંકે બાદશાહકે મહેલમે ચોરી કરનેકી હયે. તો ફીર ઉસ મહેલકે દરવાજેપે બારા ઘંટે બજતે હયે તો વોહ બારા ઘંટે બજનેકે સાથ બારા ખીલે મારકે આહીસતા આહીસતા ઉસ મહેલપે ચડ જાના ઔર શીનેરી દીવાનખાનેમે બાદશાહ શોયા હયે, સમજા. હુસીઆરીસે એક બાજુપે છુપકે બયેઠના મયે મેરા કામ કરકે ફીર તુઝે ચેતાઉંગા.

હુમજાદખાન—(એક બાજુપે) અરરર મેરી કયાં કંમબખતી લગી કે મયે ઇનકી સાથ આયા અએ કંમબખત ચાંદ તુને

મુઝકો ફસાયા અબતો હીમત રખના ચાહીએ નહીતો દશ-લાખ કી દૌલત જો દી હયે વો બી જાએગી (ગુલએરકુ) અચ્છા. સાહેબ મએ બહોત ખબરદારીસે રહુંગા ઔર તુંમ કહોગે વહાં છુપકે બયેઠુંગા.

ગુલએર—કીઉંકે વાંહ કુછ બનીએકા ઘર ન હયે. વહાં તો ચોરીકા કામ બડા સખ્ત હયે ચલ આ મેરે પીછે.

(દોનો જાતે હયે)

ડ્રોપ સીન ❊

બાબ તીસરા—પરદા પહેલા.

—બાદશાહકા મહેલ—

[વઝીર, અમીર, સબ બયેઠે હયે ઔર બાદશાહ અપને નસેમે બયેઠા હયે]

બાદશાહ—અએ વઝીર આજકી શબ મઝેદારી વ ચયેનમે ગુજારીંગે તો કોઇ અછી ગાનેવાલી હો ઉસે બુલાનેકો સાકીકું ભેજ

વઝીર—બહોત ખુબ શાકી ઝલ્દ જા ઔર ચાંદબીકુ બુલાલા

શાકી—અચ્છા જનાબ. (જાયછે)

બાદશાહ—(નશેમે) વઝીર અબ તક જલસા કયું નહી શુરૂ હુવા.

વઝીર—શાકીકો મયેને ભેજા હયે વોહ અબી આએગા.

(ચાંદબી આતી હયે, સલામ કરકે બયેઠતી હયે)

બાદશાહ—(ચાંદબીકો) ચલો છેડો તુમારે શીરી હલકકો ઔર કરો ખુશી ઇન મહેફીલકો.

— ગાના —

ચાંદની—તાજે તખ્ત ઔર બાદશાઇ સારી—
આલમ પનાહહો તુમે મુબારક. ટેક.
તારી ફતેરી હોવે જહાંમે જહાંપનાહ વોહ તુમે મુબારક
રજો મુશીબત દફા હો તુમસે,
રહેમ ખુદાકી હો તુમે મુબારક. તાજે બખ્ત૦
તુમારે હકમે અરમાન હમારી,
કરે હાંશીલ ખુદા તુમે મુબારક. તાજે બખ્ત૦
કયામત તક કાયમ રહે તખ્ત શાહકા,
યંએ હયે દુવા હમારી હો તુમે મુબારક. તાજે બખ્ત૦

(ગાના બંદ કરકે પાન બનાતી હયે)

બાદશાહ—(નશેમે) વઝીર ગાના બંદ કયુ હુવા.

વઝીર—યએ મહેરબાન આપકે વાસતે ચાંદની પાન બનાતી હયે. (ચાંદનીકોં) ચાંદની ચલો અબ કુછ ગરબીઆ હોરી ઠુમરી, કુછ કો.

ગોકલીએ લઇ ચાલો—એ રાગ.

હોરી ખેલુમેં કીનકે શંગ પીઆ ઘર નાહી અપના ટેક
હાલત તમારી શુનોરી શખીઆં,
બેયરનભઇ મોકો અખીઆં પીઆ૦
શંગકી શહેલીઆ ખેલે હોરી,
વો દેખ જલે જાન મોરી. પીઆ૦
શોનેકી મોરી બની પીચકારી,
હીરે જડીત શબ શારી પીઆ૦
ફાગણુ ફલ્યો ફુલોરી સજની,
તડફ તડફ જાએ રજની. પીઆ૦
શબ રંગ ફીકો પીઆ બીન બેપેના,
નાપેનુ જહવેર ઔર ગેયના. પીઆ૦

જોબનકી બહાર પીઆ બીન છાતી.
ઉબલ ઉબલ રહી છાતી. પીઆ૦
દરશકો તરશત અખીઆ હમારી,
અબ બાકે મરૂં મેં કટારી. પીઆ૦
[સબ મીજલસ ખુશ હોતી હયે, ઔર બાદશાહ
અપને દીલમે બહોત એશી હોતા હયે]

— એત —

બાદશાહ—વઝીર વઝીર, દીલ હુવા હયે ખુશાલ,
આરમાન કયા એ રખતી મયે કરૂગા નીહાલ.

વઝીર—જહાંપના મએ પુછતાહું. (ચાંદબીકો) અએ ચાંદબી શાહાકા જી બહોત ખુશીમે આયા હયે. તુમારા જી ચાહે વોહ માંગલ્યો, તુમારી અરમાન બર આવેગી.

ચાંદબી—અએ નામવર સાહેબ હમારે ગાનેસે આપ ખુશી હુવે. ઔર મહેફીલસે મુઝે આફ્રીન મીલી એહી મયે અરમાન રખતીથી. બસ અબ ઝયાદા કયાં માંગું. નામવરકી નીશની મીલ જાયે તો બસ હયે.

વઝીર—અએ હમારે શરકે તાજ દીલમે આવે વોહ દીજીએ. મયેને પુછાતો સહી. પર મુહુશે કુછ કહેતી નહી.

બાદશાહ—અએ વઝીર અપને ખજાનેમસે એકસો અશરફીઆં દે. ઔર મયે મેરે ગલેકા હાર મેરી યાદગારીકે લીએ દેતા હું. (હાર ઔર અસરફીઆં દેતે હયે)

(ઔર ચાંદબી જાતી હયે)

બાદશાહ—શાકી મહેલકે દરવાજે સબ બંધ કરદે અબ મયે સો જાતાહું. તું હુશીઆરીસે ખડા રહે.

શાકી—અછા સાહેબ તુમારા ખીદમતદાર બંદા હજુરીમે હાજર રહે. (શાહ સોતા હયે ઔર શાકી ખડા હયે)

ગુલખેરૂ—(દાખીલ હોકે) સુન, હમજાદખાન તું ઉસ જાગે પે ચુપકા ચુપકા બયેઠ. મયે તુઝે પુકારૂ ઉસ વખ્ત તું આના. (બીચાર કરકે,) અબ ઇસ મહેલમે એક શાકી શીવા ઔર કોઇ નહી. (એક બાજુપે ખડા રહેતા હયે.)

બાદશાહ—શાકી હુકા ભરકે લા.

શાકી—અછા જનાબ. (હુકા લાતા હયે)

ગુલખેરૂ—બસ અબ એહી તદબીર કરૂકે શાકી અબકે ફીર હુકા ભરને જાવે ઔર મયે ઉનકે પીછે જાઉ કે ઉસકા દમ આખર કરૂં.

બાદશાહ—શાકી ફીરકે હુકા ભરકે લા. આજ મુજે નીંદ કયું નહી આતી ભલા.

ગુલખેરૂ—(બાજુસે) નીંદ નહી આતીતો કંબખ્તી તુમારી.

શાકી—બહોત ખુબ.

[શાકી જાતા હયે ઉસકે પીછે ગુલખેરૂ જાકે ઉસે માર ડાલતા હયે ઔર હુકા ભરકે લાતા હયે.]

ગુલખેરૂ—લીજીએ સાહેબ હુકા ભરકે લાયા હું.

બાદશાહ—કોઇ કીસ્સેકી બાત સુના કે મુજે નીંદ આવે.

ગુલખેરૂ—અછા સાહેબ સુનીએ એક બાદશાહ અપને મહેલમે સોતાથા જબ આધી રાત ગુજરીતો નાગાહ ઉસ મહેલમે એક ચોર દાખલ હુવા. બાદશાહકે પાસ એક શાકી શીવા ઔર કોઇ નહી થા. તો ફીર વોહ ચોરને શાકી હુકા ભરને ગયા ઉસકે પીછે જાકે ઉસકો મારકે બાદશાહકા શાકી વોહ ખુદ બનકે આયા, ફીર બાદશાહકુ નીંદ લગી, ઔર જો બાદશાહને અસબાબકી પેટી પલંગકે નીચુ રખીથી વોહ ઉઠાકે ચલા ગયા.

આખ તીસરા—પરદા દુસરા.

— એક રસતા —

(ફ્કડ અચ્છે કપડે પહેનકે ચાંદકે પાસ જાતા હયે)

— ગાના —

(તફરકા હોતા હયે અએસાખી ગુલનંદામ કંઘ)—એ રાહ.

ફુક્કડ—ચાંદકી જુદાઇમે અબ જાન મેરી જાતી હયે,
રૌશન દીદ બતા મુઝે અએ પ્યારી કીઊ સતાતી હયે. ચાંદકી
શરમીંદા ગુલાબ હોતા હયે દેખ રૂખશારેકો,
ચશ્મકો દેખકે નરગીશબી શરમાતી હયે. ચાંદકી૦
મહે બુઓંમે વોહ હયે નાઝની રશકે ચમંન,
જુલ્ફ કાલી દેખકે બુલ બુલબી બલજાતી હયે. ચાંદકી૦
દંમપે દંમ કરતાં હું યાદ જાન કીઉ મીલતી નહી,
હયે શીકલ રસીલી વોહ તશવીર મુજકુ ભાવી હયે. ચાંદકી૦
ચાંદસે મીલું મયે જાકે તો હોવે આરાંમો ચેન,
વસ્લકી કબ રાત હો અરમાંન અએસી આતી હયે. ચાંદકી૦
(જાતા હયે)

આખ તીસરા—પરદા તીસરા.

[ચાંદબી અપને ખુમારી ઇશકમે બયેઠી હયે
ઔર ફક્કડ દાખીલ હોતા હયે.]

ગાંદબી—આઇએ મેરે ફક્કડ.

ફુક્કડ—હાં હમ સદા રહેતે હયે. અકડ કીઊ સરકાર આપકી તબીએત તનદુરસ્ત તો હયે.

ચાંદબી—હાં મગર મએ કબકી તુમારી રહા દેખતી બયેઠી હુ

કુકડ—અએ જાન તુમેરી રાહ દેખકે બયેઠીથી, તો મએ મુજે આ મીજાકે નહી. અએ ચાંદની મુઝકો મેરે પીદરકી દહાશત બહોત લગતી હએ ઉસ્કે લીએ મએ તેરે પાસ આ નહી શકતા.

ચાંદની—અએ મેરે પ્યારે અબ કહી જાનાં નહી. રાતો દીન મેરે ચરમોપે રહો યએ મકાન તુમારા હયે.

કુકડ—અએ ચાંદ આજ મેરા જી ચાહાતા હયે કે તેરા શીરી હલક શુનું.

ચાંદની—અએ જાન દીલો જાનસે સુનાતી હું.

(ગાતી હયે)

— ગાના —

(મુસ્તફા ભાઇ દીલઆરા)—એ રાહ.

ચાંદની—હીઝરમે અએ પ્યારે જાન મેરી જાતી હયે,
રશકે ચમન કા ગુલ હયે તુ તસવીર તેરી ભાતી હયે, હીઝ૦
જીસકા નાહી ચએન મેરે જબસે વોહ ગયા સનમ.
લાખોમે હયે તુહી દાના ન, અકલ મેરી પાતી હયે. હીઝ૦
લબતો મયેને દેખી તેરી, ગોયા માનીદ ગુલસી હયે.
જી કર ખુરબાં તુજપે અરમાન અએસી આતી હયે હીઝ૦
(શંભાલો તેગે અદાકો જરાં શુનોતો શહી)— રાહ.
ચમનમે આયેહો પ્યારે જરા શુનોતો શહી,
ઉડાવુંગા ગાનેકી ખુશબો હવા શુનોતો શહી. ચમન૦
ન હોગા જેહાંમે કોઇ યઆર આપકે માદ,
કરૂગી ખુશમે બોલકે જબા શુનોતો શહી. ચમન૦
હુવા હયે દરદ મોહબતકા કયા કહું તુમસે,
બતાવો કોનશી ઉનકી દવા શુનોતો શહી. ચમન૦
બીમારી શખ્ત હયે જી હાલ તુમશે કયા બોલું,
કો શુનતા નહી મેરી શદા શુનોતો શહી. ચમન૦

મરીજ મેરેકા હકીમ કોઇ મીલ જાવે,
હેસાન માનુગી ઉનકા ભલા શુનોતો શહી. ચમન૦
થકે હકીમ હયે દવાજો ઉનકી દેદેકે,
આશક આ જાએતો દરદ દફા શુનેતો શહી ચમન૦

[ગાના શીરૂ હયે, બાહારસે કુછ અવાઝ શુનેકે
ગાના બંદ કરકે સુનતી હયે]

ગુલખેરૂ—(અંદરસે) અએ ચાંદબી દરવાજા ખોલ.'

ચાંદબી—હાં હાં ખોલતી હું.

ફ્રુકડ—(ઘભરાકે) ચાંદબી વોહ કોન હયે.

ચાંદબી—અએ જાન જાન, ઘભરાતાં કીઉં વોહતો મેરા શેઠ હયે જો મએને તુઝકો કહાંથા કે દૌલત લેને ગયા હયે વોહ દૌલત લેકે આયા હયે.

ફ્રુકડ—અયે ચાંદબી મુઝે હીયાંસે બાહર નીકાલદે નહીતો કહીં છુપાદે. (કાંપકે) તોબા કહી મુફ્ત મેં મારા જાઉંગાં.

ગુલખેરૂ—(જોરસે અંદરસે) ચાંદ ચાંદ, દરવાજા ખોલ.

ચાંદબી—આતી હું, આતી હું, ઠયેરો. (ફ્રુકડકો) અએ પ્યારે પ્યારે એ ચદર ઓડકે ચકી પીસને બયેઠજા. અયે જાન ઘભરાના નહી, મગે ઇન દોનોકા અછા રસ્તા કરૂંગી.

(ફ્રુકડ ચકી પીસને બયેઠતા હયે)

ચાંદબી—(દરવાજા ખોલકે) દીલદારે મન મએ કબકી તુમારી રહા દેખકે બયેઠી હું.

ગુલખેરૂ—(ગુશ્શેમે) કીઉ ચાંદ દરવાજા ખોલનેકુ દેર લગ ગઇ ભલા.

ચાંદબી—(આંખ મસલતે મસલતે) અએ પ્યારે પ્યારે મયે સોઇથી ઔર મુઝે ખાબ આયા ઇન અઝે ખાબકી એહી હકીગત હયે કે મયે પાન ખાતે ખાતે પલંગ પર સો ગઇ ફીર કયા કહું માંજરા કે આપ દરવાજેપે આકે ખડેહો ઓર મુજે પુકારતે હો

અએ સુનકે મએ ખાબસે બીદાર હુઇ ઔર દરવાજા ખોલકે દેખતી હુતો અએ મેરે ચશ્મોકે તારે શાએદ આપહી નજર આએ.

ગુલખેર—અએ ચાંદ મયે દુરકી મંઝીલ કરકે આયા હું. અએ જાન ખાના ઝલ્દ તૈયાર કર.

ચાંદબી—અએ અઝીઝ ખાનાતો તઇયાર હયે લેકીન અએ મેરે પ્યારે મયે પુછતી હું કે મેરા શરતકે માફક તુમ દોનો મેસે ઝીઆદી દૌલત કીસકી હયે.

ગુલખેરૂ—અએ જાન ઝીઆદી દૌલત મેરી હયે. મએ ખાના ખાકે ફીર તુજે બતાઉગાં. તુ અજમાઇશ કરીઓ.

હુમજાદખાન—સચ હએ ચાંદબી કે ઝીઆદી દૌલત ગુલ-ખેરકી હયે.

ગુલખેરૂ—(ચાંદબીકો) મકદુર નહી ઇનકી કે મેરી બરા-બરી કરે.

— ગાના —

ચાંદબી—ઝીઆદી દૌલત હયે તેરી અએ મેરે ગુલખેર સનમ,
મેરે ખાતર અએ પ્યારે કયેસા ઉઠયા હયે સીતમ.
ગુલખેરૂ—તેરે જુલ્ફોને અયે જાની મેરા દીલ છીન લીઆ,
દાંમે ઉલફતમે મેરે દીલકો તુને કયેદ કીઆ.
ચાંદબી—અએ મેરે જાન બસ અરમાન બરાઇ મેરી,
દીલકો ખુશ કર અએ પ્યારે અબતો હો ચુકી તેરી.
ગુલખેરૂ—તેરે નયેનોને અએ જાની મુજે દીવાનાં કીયાં,
પર ન મહોબતમે મએને વસલકા એક જામ પીયા.
ચાંદબી—આ મેરે ગુલખેરૂ તુજે હાર ગલેકા મેં કરૂં,
મીઠી બાતોપે મેરી જાન મયે ખુરબાન કરૂં.
(ઠગકુ)—મીઆ છે પાંચ ગીનો અબ તુમારા કામ નહી,
બાત ઇએ શરમકી આશકકો હીયાં આરામ નહી.

હુમજાદખાન—કીસ લીએ જાઉગા મયે ચાંદબી તું સુનલે જરા,
તેરી ઇન ચોરકી છાતીપેઆ બસ રહુગા ખડા.
ચાંદબી—ખડે રહો બહાર મીઆ હીઆશે છોડકે તકરાર.
મેરે ગુલખેરૂ શીવા ગયેરકી નહી દરકાર.
હુમજાદખાન—દી હયે દસ લાખકી દૌલત ચાંદબી તુજકો,
બેશરમહો ચુકી ઇનકાર કીઊ કરતી મુજકો.
ચાંદબી—મેરે પ્યારેકે સાથ મએ કાટુંગી ખુસીમે દીન,
પઠી એક પાનમે દશ લાખ મેં લેતી હું છીન.
હુમજાદખાન—બેવફા હો ચુકી આખર મુજેબી ગાના કીઆ,
દૌલત દશલાખકી લેકે મુજે દીવાના કીઆ.
ચાંદબી—દરમાં દશ લાખકા નોકર મેરે ખાતે હયે,
તેરે જયસેતો મીઆ ઘરપે બહોત આતે હયે.
હુમજાદખાન—ખુન આતા હયે મુઝે લઉગા મયે દોનોકી જાન,
ફીરબી કહેતાહુ કે ચાંદબી જરા તું માન.
ગુલખેરૂ—અબ મીઆ બહોત હુવા બંધ કર ઝબાં એ તેરી,
શેઠ મયે ચાંદકા ઔર યેબી શેઠાની મેરી.

હુમજાખાન—અએ ચાંદ લેકે દામ ફસાના નહી ભલા,
મેરે જીગરકો જલાના નહી ભલા.

ચાંદબી—થી શરત મેરી મીઆં મે રખતી હું શરમ,
નાહક કીઊં કરતા તેરા ગુશા ગરમ.

ગુલખેરૂ—અએ ચાંદ ચાંદ અપ ઇનકો ઓઆદા સતાના ખુબ નહી, એક થોડે દીન હીઆં ઇનકો રહેનેદે. ફીર રૂખશત કરે ગે.

ચાંદબી—તુમારી ખુશી હોતો રખો મયે તો નાખુશ હું.

ગુલખેરૂ—અએ જાન તું નાખુશ હયે તો હીઆ કોન રાજી હયે. (દીલમે) એ કવાબમે હડી કાગેકુ ચાહીએ. (ચાંદબાકો) અએ ચાંદ ચાંદ અબતો બહોત ભુખ લગી હયે ખાના લેકે આ.

ચાંદબી—પ્યારે ઘરમે જાકે બયેઠો મએ ખાના લાતી હું.
હુમજાદખાન—હા અફસોસ આખર મયે ના મુરાદ હુવા.

— બેત —

ઝરકી મહોબત ઝરકે તાબે, ઝરતો જગમે ખાર હયે,
જીસ જગોપે દેખો યારો, ઝરસે બેડા પાર હયે.

(બયેઠતા હયે)

ગુલખેર—માશુકોકી મીઠી બાતોપે દીલકો મત લોભા.
વોહ તુઝકો કહેતી નહી મીઆ વોહ ઝરકો કહેતી યાર હયે
ચાંદબી—(એક બાજુપે) (બયેઠતા હયે)

— બેત —

લાઇ હું મએ શીશા ભર ઝહેરી શરાબ,
પીલાઉ ઠગ ચોરકુ આખર દમ કરૂ સીતાબ.
મયે આશક હું ઉનપે હયે મેર દીલદાર,
ધન માલ દોલતકી નહી મુજે દરકાર.
જાઉ મયે જલ્દ ઔર કરૂ એ કામ,
ફીર મયે મેરા ફકડ મજે કરીગે સુબા ઔર શામ.

(ચોર ઔર ઠગકી બીચમે બયેઠતી હયે)

ગુલખેરૂ—ચાંદ ચાંદ શરાબકા શીશા ઓર જામ મેરે પાસ લા. મયે તુજે ભરકે પીલાઉ.

ચાંદબી—અએ પ્યારે બાદ મુદતસે મએને આપકા રોશન દીદાર દેખા હયે તો મયે મેરે હાથસે તુમે શરાબ પીલાઉ (ભરકે) લીજીએ મેહેરબાન.

ગુલખેર—હાં મેરી જાન. (પીતે પીતે) અઝબ લહેઝતકાં હયે એ શરાબ.

ફુક્કડ—(પીસતે પીસતે) અબ હોગાં તુમારા ખાનાં ખરાબ
ચાંદબી—લીજીએ મેહેરબાન.
ગુલખેર—બશ ચાંદ. અબ હમજાદખાનકો દે.

હુમજાદખાન—નહી નહી અઝીઝ તુજે ચાંદબીકી કસમ હયે તુંહી નોશ કર.

ગુલખેરૂ—અએ ચાંદ તેરે કશમકે ખાતર મયે ફીરકે પીતા હું એ ઈશકોકા શરાબ.

કુકુડ—અબ બરાબર હોગા તુમારા ખાના ખરાબ.

ચાંદબી—(હમજાદખાનકો) લીજીએ સેઠ.

હુમજાદખાન—હા સરકાર. (પીતા હયે)

કુકડ—(પીસતે પીસતે) ઠગજીતો પીવંતાને, ચોરજીતો મરંતા અછા, અછા, અછા.

ગુલખેરૂ—અએ ચાંદ, અએ કએસા શરાબ મીલાયા મુઝકો. (લથડતે લથડતે) કયા ઝેહેરીથા શરાબ.

કુકુડ—નહી નહી ઇએ તુમારા ખાના ખરાબ હોનેકા ઇએ હયે શરાબ. (પીસતા હયે)

હુમજાદખાન—અએ ચાંદબી આખીરશ તુને બેવફાઇકી હ્યાનત, હ્યાનત, હયે તેરી ઉલફતપે.

(દમ આખર હોતા હયે)

ગુલખેરૂ—અએ સનમ સંગદીલ બેવફા મઆશુક હજારો હ્યાનત પડો તેરી આશનાઇપે.

ચાંદબી—અયે જનાબ કયા હુવા તુમકો ઔર પીતે હો શરાબ

કુકડ—હાંહાં ચાંદબી કરદે ઇનોકા ખાના ખરાબ. (દીલમે) ફીર મએ અએશ આરામ કરૂંગા. કબસે પીસતે પીસતે મેરે હાથમે છાલે પડ ગયે હયે.

ગુલખેરૂ—મેરા દમ લબોપે આયા. ઔર તું કહેતીકે ઔર પીલો

— બેત —

બેમુરવત બેરહેમ બેવફા હુઇ તું આશના,
દીલ લગાયા જીસે ઉસકી હયે તું આશના.

(દોનો મરજાતે હયે)

— બેત —

(ચાંદની ફુફ્રુડકે પાસ જાકે)
આ મેરે પાસ અએ મેરે પ્યારે અજરત,
તેરે દોસ્તો મેં દેતીહું મયે અપના દસ્ત.
કયામત તક કયામ રહે તેરી ઉલફત,
ખુદાન ખાશતા નગીરે આફત,
નગયેરસે ગરજ હયે મુઝકો ઝીનહાર.
આજસે હું તેરી ઔર તુ મેરા દીલદાર,

— બેત —

ફુફ્રુડ—સુન એ ચાંદ તુ હએ વફાદાર,
હયે જાન સચ્ચા મુઝપે તેરા પ્યાર.
કૌલ દે મુજકો તુ હોકે વફા,
કે હરગીઝ ગીરે ન મુજપે જફા.

— ગાના —

(ગર હમને દીલ સનમકો દીઆ—એ રાહ.)
ચાંદની—જફા ગીરે ન તુઝપે જાન ઇએ જાનકી કસમ,
હરદમ રખુંગી ચશ્મોપે ઇમાનકી કસમ.
તેરે ખાતર પ્યારે મએને લી દોનોકી જાન,
અઝીઝ જાની તુ મેરા હયે જાનકી કસમ.
તું ગલેકા હાર હયે ઔર તું મેરા દીલદાર,
તું ઝીગરકા જાની હયે યાર પ્યારકી કસમ.
હીર લાલ મોતી તુંમપે કરૂંગી શીદા.
કુરબાન હોકે જોવું મેં જરો માલકી કસમ.

અયે મેરે આશનાવે જાન અબ શબ દાસ્ત છોડ દે ઔર અયેશ મજેશઓ રોજ મેરે શાથ કર. ચલ આ ઘરમે આકે બયેઠ મયે ખાના લાતી હું. (જાતી હયે)

ફ્રૂક્રડ—બહોત અછા (ઠયેરકે) અયે ફ્રૂક્રડ ખુબ હુશીઆરીસે રહેના, નહીતો તેરીભી હાલત કબુ અય્એશી હોગી. (બીચારેકે) આલા ઇન બેરહેમ ઔરતને મેરી આખોકે શામને દોનો આશકોકી જાન લી તો શચ હયે કે કબુ મેરીભી જાન લે ઉનમે કુછ શક નહી. કયુંકે એ બડી બેકદર ઔરત હયે કે ઇન બીચારો ઠગને દશ લાખકી દૌલત દી. ઔર ઔરકી મહોબત બેશુમારથી પર અપેશી મહોબત ભુલ વો બેવફા હુંઇ એ ફ્રૂક્રક ખુબ ગોહોર કર કે તેરે લાએક નહી ઇએ ઔરતકે તું આશાનાઇ કરે.

— બેત —

દીલ દીજે ઉસીકો જસે દીલકી દરકાર હો,
દીલ દીજે ઉસીકો જો આખર વફાદાર હો.
બે હયા ઔરતકો હરગીજ દીલ ન દીજીએ,
બે મુરવત માશુકશે આશનાઇ ન કીજીએ.
બે રેહમ બે શરમ બે કદર દેખી ઇએ ઔરત,
અપને આશકોકો મારનેન આઇ જરા ગેયેરત.

બશ અબ એહી તદબીર અછી લગતીકે ઇન ખનજરશે ચાંદબીકા ગલા કાટલું ઔર દૌવલત લે અપને ઘરકો ચલા જાઉ અપેશી ખુનખાર ઔરતકો કતલ કરના શવાબ હયે.

(ખાના લેકે આતી હયે)

ચાંદબી—ચલ આ પ્યારે ફ્રૂક્રડ ખાના ખાલે ઔર શરાબ પી લે ફીર અપેશ વ મજે કરીંગે.

ફ્રૂક્રડ—(ગુશેસે) ચુલેમે દાલ તેરા ખાના ઔર અંગાર લગા તેરે શરાબકો એ કંમબખ્ત ઔરત થુ હયે તેરી ઉલફતપે એ બેશરમ ચાંદ.

ચાંદબી—કયુ કયુ પ્યારે મુજેશે એશી કયાં ખતા હુઇ જે ઇશ કદર આપ બેજાર હુવે હો. (એક બાજુપે ખડી હયે)

ફૃફડ—અયે નાબકાર તેરા મુ મુજે મત બતાં.

— બેત —

અયેશી ઔરતોસે હરગીજ ન કીજીએ મોહોબત.
બે કદર બે શવાકી ન કીજીએ શોબત.
જેહાકી ઔરતોસે હોંગે શબ માહીર,
નતો દાખલા હુએ ચાંદકા હયે હીઆ જાહીર.
આખર હુઇ બેત્રફા ખાકે ધન માલ,
ચાંદકી મોહોબતમે દેખો હુએ હાલ.
મીજલશકે શાહેબો કરનાં ખુબ ખ્યાલ,
ફેરડીકી શોબતમે હયે બુરે હાલ.

ચાંદબી—બશ બશ એયે પ્યારે નાહક કયુ મુજે બદનામ કરતે હો મયેને કયા તુમારા બીગાડા ઔર કોનશી દૌલત મેને તુમારી ખાઇ જો ઇશ કદર બેશરમીકે શુખન શુનાવે હો મયે તુમેપે જી દેતી હું ઔર તુમ બેઇમાન હો ખડે ખડે નાલાએક બાતા શુનાતે હો.

— બેત —

ફૃફડ—મારેગી મુજકો હુએ હયે કમ અકલ,
લે લે એ ચાંદ તેરી કરનીકે ફલ.

તમામ હુવા ખેલ

ચાંદબીકા.